

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

15.05.2015

г.Мензелинск

КАРАР

№ 158

«2025-2027 елларга Минзэлә муниципаль районы территориясендә шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерү» муниципаль максатчан программасын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрена 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, «Шәхси ярдәмче хужалык турында» 2003 елның 7 июлендәге №112-ФЗ Федераль закон белән, Россия Федерациясенең Хөкүмәтенен «Авыл хужалыгын үстерүнең дәүләт программасы һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарларын жайга салу турында» 14.07.2012 елның №717 карары белән, авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә, шул исәптән Минзэлә муниципаль районы территориясендә шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерүгә муниципаль ярдәм күрсәтү максатларында, Татарстан Республикасы Минзэлә муниципаль районы башкарма комитеты **КАРАР ЧЫГАРА:**

1. "2025-2027 елларга Минзэлә муниципаль районы территориясендә шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерү" муниципаль максатчан программасын (1 нче кушымта) расларга.
2. Әлеге карар рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш.
3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемдә калдырам.

Житәкче

М. Р. Кәримов

1 нче кушымта
Татарстан Республикасы
Минзэлә муниципаль районы
Башкарма комитеты
карары белән расланган
15.05. 2025 № 158

**"2025-2027 елларга Минзэлә муниципаль районы
территориясендә шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерү" муниципаль
максатчан программасы**

ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Программаның исеме	"2025-2027 елларга Минзэлә муниципаль районы территориясендә шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерү" муниципаль максатчан программасы (алга таба-Программа)
Программаны эшләү өчен нигезләр	Халыкның шәхси ярдәмче хужалыкларын хокукый жайга салу түбәндәге норматив актлар нигезендә гамәлгә ашырыла: - Россия Федерациясе Конституциясе; - Россия Федерациясе Гражданлык кодексы; - "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 06.10.2003 N 131-ФЗ Федераль закон; - "Шәхси ярдәмче хужалык турында" 07.07.2003 N 112-ФЗ Федераль закон; - "Россия Федерациясендә кулланучылар кооперациясе (кулланучылар жәмгыятьләре, аларның берлекләре) турында" 19.06.1992 N 3085-1 Федераль закон; - "Авыл хужалыгы кооперациясе турында" 08.12.1995 N 193-ФЗ Федераль закон; - Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "2013-2025 елларга Татарстан Республикасында авыл хужалыгын үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарларын жайга салу" дәүләт программасын раслау турында" 08.04.2013 N 235 карары.
Программаның заказчысы	Минзэлә муниципаль районы Башкарма комитеты
Төп эшләүчеләр	Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм

	азык-төлек министрлыгының Минзәлә муниципаль районындагы авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе катнашында Минзәлә муниципаль районы Башкарма комитеты.	
Программаның максаты һәм бурычлары	Максатлар: - Шәхси ярдәмче хужалыкларның тотрыклы эшләвен тәмин итү һәм эре мөгезле терлекләр санын арттыру исәбенә аларның керемлелеген арттыру; - авыл халкының мәшгульлеген һәм тормыш дәрәжәсен арттыру; - шәхси ярдәмче хужалыкларның икътисадый мәнфәгатьләрен яклау. Бурычлар: - продуктивлыкны арттыру нигезендә үсемлекчелек һәм терлекчелек продукциясе күләмен арттыру; -авыл хужалыгы продукциясен житештерүне арттыруда авыл хужалыгы хужалыкларын кызыксындыру, шәхси ярдәмче хужалыкларга авыл хужалыгы терлекләре өчен азык әзерләүдә булышу; - шәхси ярдәмче хужалыкларны консультацияләр белән тәмин итү системасына жәлеп итү	
Программа чараларының төп башкаручылары	Минзәлә муниципаль районы башкарма комитеты, авыл жирлекләре, шәхси ярдәмче хужалыклар, Минзәлә районы дәүләт ветеринария берләшмәсе, Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгының Минзәлә районында авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе.	
Программаны тормышка ашыру вакыты	2025 - 2027еллар	
Финанслау чыганаклары	Программаны финанслау күләме калган акчалар исәбеннән 5.400, 0 мең сум тәшкил итә һәм Минзәлә муниципаль районы бюджетының өстәмә керемнәрен, шул исәптән:	
	2025	1800,0 мең сум
	2026	1800,0 мең сум
	2027	1800,0 мең сум
	Искәрмә: финанслау күләмнәре фаразланган характерда була һәм, Минзәлә муниципаль районы	

	бюджеты мөмкинлекләрен исәпкә алып, ел саен төзәтелергә тиеш.
Программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре	Терлекләренң баш санын саклап калу, терлекләренң баш санын, шәхси хужалыклар житештергән продукция күләмен арттыру, авыл халкының мәшгульлеге, шәхси ярдәмче хужалыкларның икътисадый мәнфәгатьләрен яклау.
Программа чараларын тикшереп тору системасы	Минзәлә районы авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе, авыл жирлекләре башкарма комитетлары, Минзәлә муниципаль районы башкарма комитеты

І. Проблеманың эчтәлеге

Авыл хужалыгының тотрыклы үсеше төрле милек рәвешләрендәге хужалыкларның гармонияле эшләвен күз алдында тоту. Халыкның шәхси ярдәмче хужалыклары агросәнәгать комплексында житештерүне оештыруның ин сыгылмалы һәм динамик формаларының берсе булып тора, аларның төп бурычы - гаилә ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен авыл хужалыгы продукциясе житештерү. Халыкның шәхси ярдәмче хужалыклары авыл халкы өчен азык-төлек продуктлары керүнең төп чыганакаларының берсенә һәм Россиянең, шул исәптән Татарстан Республикасында да, азык-төлек базарының актив субъектына әверелә.

«2025-2027 елларга Татарстан Республикасы Минзәлә муниципаль районы территориясендә шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерү» муниципаль максатчан программасы, «Авыл хужалыгын үстерү турында» Федераль законның 8 статьясы, «Шәхси ярдәмче хужалык турында» Федераль законның 7 статьясындагы 4 өлеше нигезендә эшләнгән һәм шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерүнең максатларын, бурычларын һәм төп юнәлешләрен, каралган чараларны финанс белән тәмин итүне һәм гамәлгә ашыру механизмнарын, аларның нәтижелелек күрсәткечләрен билгели.

Минзәлә муниципаль районында 26368 кеше яши. 69 торак пункт, 8196 шәхси ярдәмче хужалык исәпләнә, алар 3.1 мең гектар жир били (шул исәптән чәчүлек мәйданнары 0.326 мең га).

Авыл жирендә мәшгульлек түбән. Соңгы 2 елда эшкә яраклылар саны 215 кешегә артты, ә авыл жирендә эшләүчеләр саны 40 кешегә кимеде).

Авыл жирендә халыкның мәшгульлеге

№ п/п	Авыл жирлегә исеме	Эшкә сәләтле халык 01.01.2025 елга	шул исәптән авыл жирендә эшлиләр	
			кеше	%
1.	Өтрәкле	554	189	34,1

2.	Аю	307	84	27
3.	Бикбау	79	34	43
4.	Югары Тәкермән	455	108	23
5.	Иркәнәш	272	102	34
6.	Кадрәк	215	115	53,4
7.	Коноваловка	459	62	13
8.	Хужәмәт	434	117	27
9.	Наратлы-Кичү	159	40	25
10.	Яңа Мажын	120	46	38
11.	Тауасты Байлар	474	86	18
12.	Николаевка	185	85	46
13.	Иске Мажын	319	10	3
14.	Иске Матвеевка	147	82	56
15.	Яңа Мәлкән	285	51	18
16.	Воровский исемендәге	226	24	11
17.	Урыс	349	80	25
18.	Юртау	217	22	10
19.	Юшады	87	21	24
Район буенча барлыгы		5443	1358	25

Безнең алда шундый бурыч тора: керем алу өчен шартлар тудырып, халкыбызның читкә китү темпларын туктату яки акрынайту, бу процесска бигрәк тә яшь буынны жәлеп итү. Авылларыбызны һәм халкыбызны саклап калу шәхси хужалыкларның үсүе белән бер-берсенә бәйле.

Халыкның күпчелек шәхси ярдәмче хужалыклары гаилә хужалыклары булып тора, алар терлекчелек продукциясен йорт яны кишәрлекләреннән алынган азыклардан, шулай ук арендага бирелгән жир пайлары (өлешләре) өчен түләү сыйфатында алынган авыл хужалыгы продукциясеннән файдаланып житештерәләр.

2025 елның 1 гыйнварына Минзәлә районында авыл жирлекләре буенча шәхси ярдәмче хужалыкларда авыл хужалыгы продуктлары житештерү белән 5761 йорт шөгыльләнә. Гомумән алганда, район халкының шәхси ярдәмче хужалыкларында

233 ат (204 ана ат), 3285 баш мөгезле эре терлек, шулардан 1285 баш сыер бар.

**2025 елның 1 гыйнварына шәхси ярдәмче хужалыкларда авыл
жирлекләрендә йортлар саны һәм терлекләренң булуы турында мәгълүмат**

Авыл жирлеген исеме	Ишегаллары саны	Эре мөгезле терлекләр саны	Атлар (ана атлар) саны	шул исәптә н сыерлар	шулардан сыерлары / атлары (ана атлары) булганнары					
					1 баш	2 баш	3 баш	4 баш	5 баш	5 тән артык баш
Өтрәкле	467	209	0	125	36/0	11/0	7/0	0/0	2/0	5/0
Аю	247	109	43	34	7/1	6/1	5/1	0/0	0/0	0/2
Бикбау	399	98	10	18	10/1	1/0	2/0	0/0	0/0	0/0
Югары Тәкермән	564	227	1	64	2/1	5/0	4/0	1/0	1/0	5/0
Иркәнәш	261	328	1	149	19/1	18/0	7/0	4/0	1/0	6/0
Кадрәк	263	448	32	173	15/4	15/1	2/1	7/1	2/0	8/1
Коноваловка	485	175	0	30	22/0	2/0	0/0	1/0	0	0
Хужәмәт	525	220	76	0	14/0	2/0	3/0	0/0	0/0	1/0
Наратлы-Кичү	237	367	8	224	7/3	6/0	4/0	3/0	2/0	14/5
Яңа Мажын	145	73	78	47	5/0	2/0	0/0	0/1	1/0	1/4
Тауасты Байлар	412	147	4	66	12/1	8/0	2/0	1/0	1/0	4/0
Николаевка	245	92	33	36	5/1	4/0	1/0	1/0	2/0	2/2
Иске Мажын	225	13	0	5	3/0	1/0	0/0	0/0	0/0	0/0
Иске Матвеевка	244	137	4	62	8/1	4/0	3/1	1/0	0/0	3/0

Яңа Мәлкән	327	126	3	9	3/2	3/1	0/0	0/0	0/0	0/0
Воровский исемендәге	112	30	6	0	6/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
Урыс	428	401	9	94	25/6	18/0	9/0	0/0	0/0	1/0
Юртау	55	32	0	12	2/0	0/0	0/0	0/0	0/0	1/0
Юшады	120	88	9	27	5/1	2/0	1/0	0/0	0/0	2/1
Район буенча барлыгы	5761	3320	317	1175	206/23	108/3	50/3	19/2	12/0	53/15

2. Программаның максатлары һәм бурычлары

Максатлар:

- Шәхси ярдәмче хужалыкларның тотрыклы эшләвен тәмин итү һәм эре мөгезле терлекләр санын арттыру исәбенә аларның керемлелеген арттыру;
- авыл халкының мәшгульлеген һәм тормыш дәрәжәсен арттыру;
- шәхси ярдәмче хужалыкларның икътисадый мәнфәгатьләрен яклау;
- шәхси ярдәмче хужалыкларның керемен арттыру.

Бурычлар:

- продуктивлыкны арттыру нигезендә үсемлекчелек һәм терлекчелек продукциясе күләмен арттыру;
- авыл хужалыгы продукциясен житештерүне арттыруда авыл хужалыгы хужалыкларын кызыксындыру, шәхси ярдәмче хужалыкларга авыл хужалыгы терлекләре өчен азык әзерләүдә булышу;
- шәхси ярдәмче хужалыкларны консультацияләр белән тәмин итү системасына җәлеп итү

3. Программаны гамәлгә ашыру сроклары һәм тәртибе

Программа этапларга бүленмичә, 2025-2027 еллар дәвамында гамәлгә ашырыла.

Программа 5 һәм аннан күбрәк сыеры булган шәхси ярдәмче хужалыклар өчен саву аппаратлары сатып алу юлы белән гамәлгә ашырыла. Программаны Минзәлә муниципаль районы Башкарма комитеты башкара. Үз чиратында, Минзәлә муниципаль районы Башкарма комитеты программаны авыл жирлекләре башкарма комитетлары аша жирлекләр бюджетларына башка бюджетара трансфертлар бирү юлы белән гамәлгә ашырырга хокуклы.

Саву аппаратларын рәсми чараларда тапшырырга-Сабантуй, кыр көне, Авыл көне, Татарстан Республикасы көне һ. б.

4. Программа чаралары

№ п/п	Чараларның атамасы	Башкару вакыты	Жаваплы башкаручылар
1	- Шәхси ярдәмче хужалыкларның тотрыклы эшләвен тәмин итү һәм эре мөгезле терлекләр санын арттыру исәбенә аларның керемлелеген арттыру;	2025-2027	Минзәлә муниципаль районы башкарма комитеты, авыл жирлекләре, шәхси ярдәмче хужалыклар, Минзәлә районы дәүләт ветеринария берләшмәсе, Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгының Минзәлә районында авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе.
2	Продуктивлыкны арттыру нигезендә терлекчелек продукциясе күләмен арттыру	2025-2027	Авыл жирлекләре, шәхси ярдәмче хужалыклар
3	Терлек азыгы әзерләгәндә шәхси ярдәмче хужалыкларга ярдәм оештыру	2025-2027	Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгының Минзәлә районындагы авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе, Минзәлә районы дәүләт ветеринария берләшмәсе
4	Шәхси ярдәмче хужалыклардагы авыл хужалыгы терлекләренә ветеринария хезмәте күрсәтүне яхшырту	2025-2027	Минзәлә районы дәүләт ветеринария берләшмәсе
6	Алдыңгы тәҗрибәне пропагандалау һәм тарату: - "Минзәлә" газетасында басмалар.	2025-2027	Минзәлә муниципаль районының рәсми сайты, "Минзәлә" газетасы, Минзәлә муниципаль районының Башкарма комитеты, Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгының Минзәлә районындагы авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе
7	Шәхси ярдәмче хужалыклар хужаларына мәгълүмати-консультацион хезмәт күрсәтү	2025-2027	Минзәлә муниципаль районы башкарма комитеты, авыл жирлеге башкарма комитетлары, Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгының Минзәлә районындагы авыл

			хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе.
8	Ярминкәләр үткәрү	2025-2027	Минзәлә муниципаль районы башкарма комитеты, авыл җирлеге башкарма комитетлары, Минзәлә районында Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгы авыл хужалыгы идарәсе, Минзәлә районы дәүләт ветеринария берләшмәсе.

1.1. Шәхси ярдәмче хужалыкларда терлекчелекне үстерү

Гражданнарның шәхси ярдәмче хужалыкларында терлекчелекне үстерүнен төп юнәлешләре булып:

- терлекчелек продукциясен житештерүне тотрыклыландыру;
- авыл хужалыгы терлекләренен продуктивлылыгын арттыру.

Терлек азыгы мәсьәләсен хәл итү һәм сөткә объектив сатып алу бәяләре баш санын саклап калу өчен төп механизм булып тора.

2024-2025 елларга Татарстан Республикасы Минзәлә муниципаль районы халкыннан сөткә сатып алу бәяләре турында мәгълүмат

2024 ел	СХПК Фаиза	ИП «Табанаков Д.С.»	ИП «Сафиуллин М.М.»
гыйнвар	25,0	25,0	25,0
февраль	25,0	25,0	25,0
март	25,0	25,0	25,0
апрель	25,0	25,0	25,0
май	25,0	25,0	25,0
июнь	26,0	26,0	26,0
июль	26,0	26,0	26,0
август	26,0	26,0	26,0
сентябрь	27,0	27,0	27,0
октябрь	28,0	28,0	28,0
ноябрь	29,00	29,0	29,0

Декабрь	29,0	29,0	29,0
2025 ел			
гыйнвар	30,0	30,0	30,0
февраль	31,0	31,0	31,0

Бүгенге көндә шәхси ярдәмче хужалыкларда авыл хужалыгы терлекләренен баш санын арттыру өчен терлек азыгы әзерләгәндә ярдәм итәргә кирәк. Азык буенча-төп чыганаك - аренда түләве.

2024 елда 1 гектар пай жире өчен аренда түләве уртача 1020 сум тәшкил иткән. 2025 елда аренда түләве 1100 сумнан да ким булмаса тиеш.

Киләсе елларда шәхси ярдәмче хужалыкларда терлекчелек үсешенәң уңай тенденциясә дәвам итәчәк. 2027 елга ит житештерү 300 тонна тәшкил итәчәк (2024 елга карата 104%), сөт житештерү — 4857 тонна (2024 елга карата 107%).

Шәхси ярдәмче хужалыкларны механикалаштыру чаралары белән тәэмин итү. Тармакларны үстерү матди-техник базаны яхшыртудан, техник һәм технологик модернизацияне кертүдән башка мөмкин түгел.

**Авыл районнарының шәхси ярдәмче хужалыкларында терлекчелек
продукциясен житештерү күләмнәренәң планлаштырыла торган
күрсәткечләре**

Күрсәткечләр	2025	2026	2027 ел
Ит житештерелгән, тонна	288	294	300
Сөт житештерелгән, тонна	4 819	4 838	4 857

1.2. Программа чараларын тикшереп тору системасы

Программаның үтәлешен тикшереп торуну Минзәлә муниципаль районы Башкарма комитеты, авыл жирлегә башкарма комитетлары гамәлгә ашыра.

1.3. Шәхси ярдәмче хужалыклар хужаларын мәгълүмати-консультацион тәэмин итү.

Программада шулай ук шәхси ярдәмче хужалыкларның мәгълүмат һәм консультация хезмәтләренә ихтыяжын тәэмин итү дә каралган. Шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерү мәсьәләләре буенча ел саен район семинарлары үткәру планлаштырыла. Шәхси ярдәмче хужалыкларның проблемалары, аларның гамәли тәҗрибәсә һәм казанышлары массакүләм мәгълүмат чараларында даими яктыртылачак.

Үзләрен авыл хужалыгы продукциясә белән тәэмин итү - төп функциясен үтәп,

шәхси ярдәмче хужалыклар районның һәм республиканың азык-төлек базарын сизелерлек тулыландырлар. 2024 елда авыл хужалыгы ярминкәләрендә Яр Чаллы шәһәрәндә 4 млн. сумнан артык һәм район үзәгендә 8 млн. сумлык авыл хужалыгы продукциясе сатылган.

V. Программаны үтәүнең көтелә торган нәтижәләре

"2025-2027 елларга Татарстан Республикасы Минзәлә муниципаль районы территориясендә шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерү" программасы районның азык-төлек иминлеген тәмин итүдә, товарлыклы авыл хужалыгы продукциясен житештерү күләмнәрен арттыруда, эре мөгезле терлекләр санын саклап калуда һәм арттыруда шәхси ярдәмче хужалыкларның ролен арттырырга тиеш.

Күрсәткечләр	2025 ел	2026 ел	2027 ел
Эре мөгезле терлекләр саны, баш	3285	3 351	3 418
шул исәптән сыерлар, баш	1285	1 288	1 290
Атлар (ана атлар), баш	204	208	212
Сарыклар һәм кәжәләр, баш	2812	2 868	2 926

Программада каралган чараларны гамәлгә ашыру 2027 елга мөмкинлек бирәчәк:

- өлкә районнарының шәхси ярдәмче хужалыкларында эре мөгезле терлекләр санын 3418 башка, сыерлар - 1290 башка, сарыклар һәм кәжәләр - 2926 башка, атлар (ана атлар) 212 башка житкерергә.

- хужалыклар тарафыннан 300 тонна ит житештерергә, 4857 тонна сөт;

- акчалата керемнәрне арттыру исәбенә дә, социаль гарантияләр бирү исәбенә дә өлкәнең авыл районнары халкының тормыш дәрәжәсен сизелерлек күтәрергә;

- предприятиеләрдә, хужалыкларда һәм кулланучылар кооперациясендә өстәмә эш урыннары булдыру, шулай ук шәхси ярдәмче хужалыкларда өстәмә эш белән тәмин итү юлы белән районның авыл жирлекләрендә эшсезлек дәрәжәсен 0,48% тан 0,40% ка кадәр киметергә.

«2025-2027 елларга Минзәлә муниципаль районы территориясендә шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерү» муниципаль
максатчан программасының ТӨП ЧАРАЛАР ИСЕМЛІГЕ

Программаның максаты һәм бурычлары	Чараның исеме	Башкаручылар	Башкару вакыты	Финанслай чыганаclarы	Финанслай күләме, мең сум		
					2025 ел	2026 ел	2027 ел
Шәхси ярдәмче хужалыкларны эре мөгезле терлекләр санын саклап калуда һәм арттыруда кызыксындыру	5 һәм аннан күбрәк сыер тоткан шәхси ярдәмче хужалыкларга саву аппаратлары белән бүлөкләү	ММР башкарма комитеты, Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгы	2025 ел	Жирле бюджет	1800,0		
	10 һәм аннан күбрәк сыер тоткан шәхси ярдәмче хужалыкларга саву аппаратлары белән бүлөкләү	ММР башкарма комитеты, Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгы	2026 ел	Жирле бюджет		1800,0	
	15 һәм аннан күбрәк сыер тоткан шәхси ярдәмче хужалыкларга саву аппаратлары белән бүлөкләү	ММР башкарма комитеты, Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгы	2027 ел	Жирле бюджет			1800,0

Шәхси ярдәмче хужалыкларн ы консультация белән тәэмин итү системасына жәлеп итү	Семинарлар, консультацияләр үткөрү	Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык- төлек министрлыгының ММР да авыл хужалыгы һәм азык- төлек идарәсе	2025-2027						